

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Petri Ridolphini J. C. Nobilis Cortonensis, Patritiiqve
Romani, Ac Protonotarii Apostolici, De ordine procedendi
in Iudiciis in Romana Curia Praxis Recentior**

Ridolfini, Pietro

Coloniae Agrippinae, 1680

Caput Primum. De Causis Summariis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99137](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99137)

P E T R I
R I D O L P H I N I J. C.
N O B I L I S C O R T O N E N S I S,
P A T R I T I I Q U E R O M A N I
D E O R D I N E P R O C E D E N D I I N I V D I C I I S
I N R O M A N A C V R I A

Praxis recentior.

P A R S I I.

De causis summariis Pars secunda, Cap. I.
S V M M A R I V M.

- 1 C I V M fuit de causis ex-
cuius, sequitur videre
2 de summariis.
A. C. quas causas summarie
cognoscere, & terminare
valeat iuxta eius ordina-
rias facultates.
- 3 Causa unde, & quando dicatur, & quando judi-
cium, & quando iustitia.
- 4 Causa quomodo possit describi.
- 5 Causa cur dicatur à casu.
- 6 Judicium quid sit.
- 7 Judicium unde dicatur.
- 8 Iustitia quid sit.
- 9 Summarie est idem quod breviter.
- 10 Summaria causa cur brevis dicatur.
- 11 Judicium summarium quid sit.
- 12 Summaria causarum cognitio ad quid inven-
ta?
- 13 Simpliciter, verbum quid importet.
- 14 De plano, verbum quid significet.
- 15 Verbum de plano, remouet omnes solemnitates
iuris civilis, non tamen substantialia iudicii.
- 16 Sine strepitu quid importet, & strepitus quid
sit.
- 17 In causa cognoscenda sine strepitu Pars potest in-
formare iudicem in Camera, & ad aures,
sed in alio iudex non tenetur partem audire,
- nisi publice ante Tribunal.
- 18 Sine figura iudicii, verba quid importent.
- 19 Appositis verbis, sine figura iudicii alia apponere, ut
possit summarie procedi, non oportet.
- 20 Figura iudicii quid sit, & quando sine illa iudicium
corruat.
- 21 Per verba sine figura, à cuius forma iudicialis obser-
uatione iudex subleuetur.
- 22 Acta respicientia solemnitates iudicii qua sint.
- 23 In casibus, in quibus contestatio non requiritur pri-
mus actus, qui sit post contestationem in causis, in
quibus liti contestatur, habet vim contestationis.
- 24 Acta respicientia factum causa qua sint.
- 25 Causa commissæ, seu iudice facultatem habente
procedendi sine figura iudicii, est locus Clem. sa-
pè, de verb. signif. altis eccis.
- 26 Clausula, sine figura iudicii, quor, & quos operetur
effectus, quorum triginta enumerantur.
- 27 Quinq, requiruntur in iudicio summario, clausula,
sine figura iudicii, non obstante, & qua, & n. 28.
& seq.
- 28 Probatio est de jure divino.
- 29 In iudicio summario cause cognitio requiritur, &
iudicis declaratio claus, sine figura non obstante.
- 30 Clausula, sola facti veritate inspecta, operatur
idem, quod summarie sine strepitu, & figura ju-
dicii, & manu Regia.

- 31 Clausula sola facti veritate inspecta non videtur operari magis, quam clausula summarie, & sine figura iudicii; ex quo tollit solemnitates iuris positivi, non iuris gentium.
- 32 Clausula sola facti veritate inspecta non aufert legitimam defensionem.
- 33 Clausula sola facti veritate inspecta, operatur, ut termini non substantiales possint omitti, substantiales vero abbreviari arbitrio iudicis.
- 34 Clausula sola facti veritate inspecta operatur, ut alius omnis posit incipi ab articulis, & illis probatis procedi ad sententiam.
- 35 Articuli, quando proceditur sola facti veritate inspecta, funguntur officio petitionis, ac etiam facti probandi.
- 36 Contrarium, quod clausula sola facti veritate inspecta non tollat observationem terminorum substantialium.
- 37 Antiqua praxis in Rota observavit olim, non posse terminos substantiales, per clausula, sola facti veritate inspecta, penitus tolli, sed bene abbreviari; unde his casibus modus procedendi, terminis brevibus servatus, fuit à Rota praefixus.
- 38 Licet termini substantiales possent omitti, non tamen possent penitus omitti termini ad probandum, ad decidendum contra iura producta, & contra articulos.
- 39 A.C. in causis, in quibus procedit sola facti veritate inspecta potest illas cognoscere, etiam terminis non servatis, vigore ejus facultatum.
- 40 Clausula, sola facti veritate inspecta, operatur, ut possit procedi cum iudicio petitorio, cum possessorio.
- 41 Mantentio potest obtineri in summarissimo possessorio, licet iudex habeat facultatem procedendi, sola facti veritate inspecta.
- 42 Clausula, sola facti veritate inspecta operatur, ut iudex possit ferre sententiam super probatis, licet non petitis, quod in summaris est regulare.
- 43 Clausula, sola facti veritate inspecta, operatur, ut sufficientes probationes persolvantur.
- 44 Moyses Dux populi iudaei, Romulus, & alij Reges antiquitus, ante Magistratus creatos, manu sua, hoc est, ipse nec litis decidebant.
- 45 Manus Regia non cessavit per Magistratum creationem, sed adhuc in Principibus reperitur.
- 46 Principes possunt concedere iudicibus facultatem procedendi manu Regia, prout quotidie faciunt.
- 47 A.C. in quibus causis habeat facultatem à Papa procedendi manu Regia.
- 48 Clausula, manu Regia, habet eandem virtutem quam habet summarie, & sine figura iudicii.
- 49 Clausula, manu Regia, operatur, ut possit procedi de facto, & nullo iuris ordine servato.
- 50 Clausula, manu Regia operatur, ut possit procedi executivè.
- 51 Clausula, manu Regia, non tollit substantialia iudicii.
- 52 Clausula summarie & sine figura iudicii, sola facti veritate inspecta, & manu Regia, idem operatur, quod clausula, manu Regia deperse, & causa commissa cum aliqua ex dictis clausulis semper est summaria.
- 53 Causa quaedam sunt summaria tantum, quoad solemnitates iudicii, vel aliquas earum.
- 54 Incidens, vel emergens causa ordinaria summarie decidi debet, quoad solemnitates, & dilationes, non quoad probationes.
- 55 Causa de sui natura summaria non favorabilis, requirit plenas probationes.
- 56 Causa quaedam non requirunt plenam probationem, & sunt summaria, tam quoad solemnitates, quam quoad probationes.
- 57 Causa possessoria, quae potest reparari in petitorio, & non parat plenum praedictum, non requirit plenas probationes, alias iuris.
- 58 Causa de sui natura summaria favorabilis, prout alimentorum, ventris, & huiusmodi, non requirit plenas probationes.
- 59 Summarie de iure communi proceditur in plurimis casibus, & signanter quando l'apa mandas causam cognosci, & decerni summarie.
- 60 Inferior à Principe non potest dare facultatem procedendi in causa summaria.
- 61 Ad reddendam causas summarias requiritur auctoritas Principis, alias remanent ordinaria.
- 62 Legatus Papae, etiam si habet facultates amplissimas, non potest committere causas summarie, sublato iuris ordine.
- 63 Legatus Papae ex magna, & rationabili causa, attento statu loci, & rei potest committere causas summarie dummodo de huiusmodi causa appareat.
- 64 Causa ordinis non potest per partes effici summaria.
- 65 Domini terrarum cognoscere superiorem, non possunt committere causas summarie cognoscendas.
- 66 Domini terrarum cognoscere superiorem ex iusta & rationabili causa, possunt committere causas summarie, & valet commissio.
- 67 Multi inferiores Papae causas summarie de facto committunt, & commissio huiusmodi sistitur de facto.
- 68 Domini terrarum cognoscere superiorem, causas in eorum dominio summarie cognoscendas committunt de generali consuetudine.
- 69 Imperator, Rex, & Principes non cognoscere superiorem, possunt in eorum statu de iure causas summarie cognoscendas committere, & quare?
- 70 Magnus Dux Bithyniae potest de iure in eius statu causas summarie, & cum similibus clausulis cognoscendas committere, & quare, & n. 71.
- 71 Republica Florentina, in cuius locum magnus Dux successit, à tempore Honorii IV. & extra neminem in superiorem recognovit, ex quo à Rodolpho I. Imperatore emittit libertatem sex mille florenis aureis.
- 72 Honorius PP. libentissime comprobavit emptionem libertatis, quae Florentini ab Imperatore fecerunt.
- 73 Quando Florentini, & Lucenses emerunt libertatem ab Imperatore, Honorius Papa latuit faciebat, & quare?
- 74 Civitas Florentina, & civitas Luca tempore Honorii IV. erant amicae Ecclesiae, & Sedis Apostolicae.
- 75 Inferiores à Principe seculari, habentes potestatem condendi iura, possunt committere causas summarie, & appellatione remotas.
- 76 Inferiores à Principe seculari, non habentes absolutam iurisdictionem in eorum terris, non possunt committere causas summarie.
- 77 Episcopus potest causam de sui natura summariam, prout spirituales, vel beneficentialem committere cum clausula summarie, &c. & in pluribus casibus statuere contra ius.
- 78 Inferior habens dignitatem, & administrationem pro se, & suis descendibus iure proprio, potest committere causas summarie.

- 79 Archiepiscopus Mediolanensis potest causas summarie cognoscendas committere.
- 80 In causa preparatoria, prout si queritur, an quis respondere teneatur, an, & quo jure sit hares, potest summarie procedi de jure.
- 81 Articulus incidens, vel emergens in causa ordinaria est summarie cognoscendus, & decidendus.
- 82 Quando disceptatur de beneficii Ecclesiastico, & lis est super titulo beneficio, potest procedi summarie.
- 83 Causa possessoria omnes sunt summaria.
- 84 Quadraginta alij casus, in quibus de jure potest procedi summarie.
- 85 In Rota vigore Innocentiana, proceditur summarie prout in beneficiis, in causis infra florenos quingentos auri.
- 86 A.C. in omnibus causis (exceptis executivis, ejus Notariorum, mercatorum R.C. & à ducatis 200. Auri de Camera infra) potest procedere summarie, prout in beneficiis vigore ejus facultatum.
- 87 Causa executiva, & summaria habent instantiam triennem, sicut ordinaria.
- 88 Instantia de jure Canonico est perpetua.
- 89 In tribunali A.C. prima instantia nunquam perit.
- 90 Causa summarie commissa primo iudici, est etiam summaria coram subrogato.
- 91 Causa effecta summaria in prima instantia remanet summaria in sequentibus.
- 92 Causa principali summaria existente, omnes illius articuli sunt summarij.
- 93 Commissa causa cum facultate procedendi summarie, & terminis non servatis, termini possunt abbreviari sed non in totum omitti.
- 94 Termini substantiales vigore facultatis procedendi, termini non servatis, possunt abbreviari quoad dilationem, non quoad numerum, nam quatuor sunt omnino servandi, & qui &c.
- 95 Si in commissione detur facultas procedendi omnibus terminis substantiis, & non substantiis, termini substantiales possunt in totum omitti.
- 96 Data facultate procedendi absq. tela judicialia, vel via executiva, vel praxio termino, loco substantiis, vel terminis unica citatione servatis, termini substantiales non servantur, servatur tamen forma commissionis.
- 97 In Tribunali A.C. in causis à 200. Ducatis infra, Notariorum A.C. & mercatorum R.C. non servantur aliqui termini substantiales.
- 98 Termini substantiales quid sint, & ad quid inventi.
- 99 Urbanus V. fuit terminorum substantiis inventor, & ad quid.
- 100 Termini substantiales à tempore Urbani V. citra caperunt esse de substantia iudicij.
- 101 Termini substantiales in causis prophanis in prima instantia qui sint.
- 102 Termini substantiales in prophanis in secunda instantia qui sint, & quando servantur.
- 103 Termini substantiales in prophanis in tertia instantia qui sint, & quomodo servantur.
- 104 Si pars in termino ad contestandum litem differat litem contestare, quomodo ad id compellatur, & qui termini tunc servantur.
- 105 Termini ad respondendum libello, ad litem contestandum, & dicendum contra declarationes, recesserunt ab aula.
- 106 Termini substantiales in causis beneficiis, qui servantur in prima, & qui in secunda, & tertia instantia.
- 107 Coram A.C. sufficit servare terminos substantiales, prout in beneficiis, & quare.
- 108 Termini substantiales in causis ordinariis coram A.C. qui sepe solent observari.
- 109 Causa beneficiis tanquam summaria non indigent contestatione litis.
- 110 Terminus ad articulandum, quomodo servatur in secunda, & tertia instantia; quando in prima observatur ad octavam.
- 111 Termini substantiales qui servantur in Salviano, Guallo, & similibus possessorij.
- 112 Termini ad libellandum, litem contestandum, & jurandum de calumnia, in summarijs possunt omitti, & quare.
- 113 Terminus ad declarandum, est contingens, & prefigitur, ut qui dedit articulos male specificatos, possit illos declarare.
- 114 Terminus ad declarandum non datur in materia obiectiva, nisi forte in secunda instantia, quando in prima obiectus non fuerunt expulsi cum causa cognitione.
- 115 Terminus ad libellandum in summarijs non facit quem Dominum liti, & quare.
- 116 Termini substantiales servandi non servatis sententia est nulla.
- 117 Remota substantia nihil subsistit.
- 118 Terminus non servatus reiterationis, & constitutiones pro sanatione per reiterationem nihil relevant.
- 119 Si termini, tam in ordinariis, quam in summarijs servandi, non sunt servati, processus est nullus una cum sententia.
- 120 Termini ad libellandum, ad declarandum, ad jurandum de calumnia in summarijs servati non nocent.
- 121 Termini ad articulandum, ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia, ad dicendum contra producta, & ad sententiam sunt tantummodo necessarij in causis summarijs.
- 122 In causis executivis, & praesertim si agitur vigore obligationis Cameralis, termini substantiales non requiruntur, & illorum omisio non vitiat.
- 123 Termini substantiales in revocatione mandatorum in Tribunali A.C. non requiruntur.
- 124 Si in citatione dicitur, ad videndum revocari mandatum cum omnibus inde secutis, & in expensis condemnari, attentata relaxatione pro credito ante illam extincto, & fuit postea in statum impem perpetuum silentium, termini videntur servandi, & quare.
- 125 In summarijsimis possessorijs, quae expediuntur per viam simplicis decreti termini substantiales non requiruntur.
- 126 In executione literarum Apostolicarum non servantur termini ad articulandum, &c. sed ad docendum se paruisse literis Apostolicis.
- 127 Si citatio ad terminos substantiales fuit reproducta sustinetur processus, etiamsi in ea non sit extensum decretum servationis terminorum, & quare?
- 128 In causis Attentatorum, & revocationis eorum per

- viam nullitatis, omisio terminorum substantiam non vitiat processum.
- 129 In causis Nullitatum incidenter intentatis, & quando revocatur sententia ex eodem actis ejusdem iudicij per viam nullitatis, termini substantiales non requiruntur.
- 130 Omisio termini, ad dicendum contra producta, si pars fuit citata, ad dicendum contra iura, non causat nullitatem.
- 131 Omisio termini ad articulandum sanatur per observationem termini, ad dicendum contra articulos.
- 132 Observatio termini ad videndum, admitti articulos non sanat defectum termini ad articulandum.
- 133 Terminus, ad articulandum est utriusque parti communis in beneficiis, sicut in prophanis.
- 134 Terminus, ad videndum admitti articulos, non est utriusque parti communis, & quare.
- 135 Terminus ad dicendum contra articulos, aequipollet termino ad articulandum, cum sit utriusque parti communis.
- 136 Nullitas terminorum ad articulandum, & dicendum contra articulos, si adest, sanatur per illorum reiterationem.
- 137 Admissio articuli cum clausula salvo jure impetitionum, &c. parte presente, cum assignatione termini decem dierum partibus ad probandum, citatio ad dicendum contra articulos non est necessaria, & quare?
- 138 Terminus ad articulandum dicitur sufficienter servatus, si pars sit citata, ad dicendum contra articulos, si articuli sint admissi parte presente, cum clausula, salvo jure, &c.
- 139 Sententia lata extra Curiam, terminus male servatus non est nulla, sicut lata in Curia, & quare?
- 140 A.C. in causis mercatorum R.C. inter, & contra eos potest procedere terminus substantialibus non servatis.
- 141 Processus est nullus terminis non servatis, sicut male & nulliter servatis.
- 142 Innocentiana dat facultatem auditoribus Rota sanandi nullitatem terminorum male, & inculcare servatorum, per illorum reiterationem unica citatione, & audientia.
- 143 Reiteratio terminorum in citatione ad sententiam sanat omnes eorum praecedentes defectus.
- 144 Terminus servatus, & deinde reiteratus, processus est validus una cum sententia inde secuta.
- 145 Terminus servatus cum procuratore minus legitimo sanatur per illorum reiterationem citato procuratore legitimo, vigore Innocentiana.
- 146 Cum termini sint communes, sufficit, quod ab altera parte servati sint.
- 147 Terminus servatus in petitorio, profunt, illo suspensio etiam in possessorio, & quare?
- 148 Terminus servatus in causa parochialis extenditur ad causam possessorii intentati super parochiali.
- 149 Terminus servatus in iudicio principali, profunt etiam in incidenti.
- 150 Tertius veniens ad causam, si reperit terminos servatos, non tenetur illos iterum servare.
- 151 Terminus pluries servatus respiciunt rei defensionem, & causae cognitionem, ac habent vim monitionis.
- 152 Pro sanatione terminorum sufficit quod a die introducta causa ad diem lata sententia tot, audientia

intervenerint, quot requiruntur pro illorum servatione.

- 153 Innocentiana non habebat locum extra Rotam, ideo Pius IV. illam extendit ad omnes alios Rom. Curia iudices sive ordinarios, sive delegatos.
- 154 A.C. ultra alios habet facultates speciales reiterandi, & sanandi terminos male, nulliter, & inculcate tentos, unica citatione, & audientia, etiam si in causa adest commissio.
- 155 Terminus ad sententiam cum reiteratione terminorum ab altera parte servato, utraque pars dicitur pro sententia instituisse.
- 156 In termino citationis ad sententiam, tam in Tribunali A.C. quam in Tribunali Vicarii, de stylo quod potest ferre sententiam validam, non solum ad favorem citantis, sed etiam ad favorem citati, si videt illum bonum jus fovere.
- 157 Causa beneficiis sunt summaria, & quomodo in eis procedatur.
- 158 Verba, prout in beneficiis, ejus sunt virtutis, ut possit procedi summarie, etiam si causa non sit beneficiis, & ut dilationes sint breviores.
- 159 In Rota proceditur summarie in causis miserabilium personarum, & a secus quingentis infra.
- 160 A.C. habet facultatem procedendi in omnibus causis, summarie, prout in beneficiis, &c.

De causis summariis. Pars secunda. Cap. I.

ictum fuit supra in sinu proemii, causas in A.C. Tribunali verentes, aut esse executivas, aut summarias, aut ordinarias; cum igitur haecenus visum fuerit de Executivis, transeundum est, juxta propositum ordinem ad summarias.

2. Illustriss. & Reverendiss. D. A.C. vigore suarum ordinarium facultatum, potest audire, cognoscere, & sine debito terminare, omnes, & singulas causas, A. spirituales, Ecclesiasticas, & prophanas, ac quorumvis etiam S.R. Ecclesiae Cardinalium, eorumque ac summi Pontificis continuorum Commensalium, necnon quorumcumque Praetorum in Curia Romana degentium, ac etiam Imperatoris, Regum, Principum, ac Communitatum, & Universitatum Oratorum, necnon dictae Curiae Officialium, eandem Curiam sequentium, & familiarium eorundem, & ipsius Curiae causarum hujusmodi Auditoris Notarium, & eorum familiarium, campforum quoque; quorumvis mercatorum, ac pensionum annuatim super fructibus, redditibus, ac proventibus Ecclesiasticis, ac earundem fructuum loco pensionis hujusmodi reservatorum, & assignatorum, etiam si earum, & eorum solutio non sit in praedicta Curia, sed in partibus, facienda. Et quascumque alias etiam commissarias causas, tam civiles, quam criminales & mixtas, conjunctim, vel divisim in eadem Curia quomodocumque & qualitercumque motas, & movendas, & inter quascumque partes etiam per viam inquisitionis, aut ex officio quoque.

quomodolibet pendentes, & quæ per appellationem à Gravaminibus illatis, & inferri comminatis, seu sententiis definitivis, vel interlocutoriis à quibusvis Judicibus ordinariis, & Arbitris, atque Arbitratoribus in Curia, & Ubi prædictis (Vicario Sanctiss. D.N. Papa Governatore, & Senatore Urbis prædictæ, ac Judicibus Capitoli dumtaxat exceptis) & extra eas, à quibuscunque Judicibus ordinariis, vel delegatis, seu arbitris, vel arbitratoribus, ac etiam Sedis Apostolicæ Legatis, ac etiam Vicelegatis in Terris eidem Romanæ Ecclesiæ mediare, vel immediate subiectis, aut aliis earum Gubernatoribus, vel Officialibus, & quibus in feudum, seu Vicariatum, aut alias quomodolibet concessis, pro tempore latis, & promulgatis, interpositam, seu alias ad eandem Sedem, etiam per viam reclamationis judicialis, vel extrajudicialis, aut nullitatis, vel recursus à quibuscunque sententiis quorumcunque Ordinariorum, etiam extrastatum Ecclesiæ, hæcenus devolutæ sunt, & in posterum devolventur.

Eas videlicet, in quibus non agitur ultra summam ducentorum ducatorum auti de Camera, aut de re verum prædictæ summæ valorem non excedentes, seu quæ inter, & contra Mercatores Romanæ Curie pro quibuscunque negotiis, ad quamcunque summam ascendant, & pro Notariis ipsius A. C. ac inter, & contra eos, & eorum familias pro tempore vertentur, B summarie, B, simpliciter, C, & de plano, D, sine strepitu, E, & figura Judicii, F, sola facti veritate inspecta, G, & manu Regia, H, absque observatione terminorum, I, qui de stylo, seu ordinatione Palatii Apostolici, aut alias observari consueverunt, etiam privative quoad alia Tribunalia; alias vero summam prædictam, aut illius valorem excedentes, & inter, & contra alios, quam mercatores, vertentes servatis terminis, L, & alias summarie, prout in Beneficialibus, M & c. M.

Observationes.

A Causa dicitur à casu, à quo derivatur, c. foris, §. causa, de verb. signif. Est autem Causa dum proponitur, Judicium dum discutitur, & Justitia dum finitur, d. c. foris, §. est enim, de verb. signif.

4 Causa potest describi, ut sit animi impulsus ad aliquid peragendum, Chartar. dec. 67, nu. 60, vel ut sit materia, & origo negotii, nondum discussionis examine patefacta, d. c. foris, §. est enim de verb. signif. Lancell. in instit. de judic. princ. lib. 3.

5 Ideo vero causa dicitur à casu, quia frequenter casualiter occurrit, præter voluntatem Hominis, Glos. in d. c. foris, in verb. causa, de verb. signif. Marant. de ord. judic. p. 2, n. 17.

6 Sed Judicium est contentio trium Personarum, Judicis, Actoris, & Rei, Azo. in Summ. de jud. n. 3, Hostien. in Summ. de judic. n. 1, Marant. de ord. judic. p. 2, n. 1.

Vel Judicium est justitiæ ministratio, quæ fit

à Judice in causa coram eo proposita, Marant. de ord. jud. d. p. 2, n. 12.

Vel Judicium est discussio causæ, quæ rite fit in foro coram Judice, Lancell. in instit. fur. Canon. de judic. in prin.

7 Dicitur autem Judicium quasi Jurisdictio, c. foris, §. vocatur autem, de verb. signif. Gessred. in summ. de jud. n. 2.

8 Justitia denique est constans, & perpetua voluntas ius suum unicuique tribuens, inst. de just. & iur. in prin. Glos. in c. foris, in verb. justitia, de verb. signif.

B Summarie verbum idem importat, quod summam, id est, breviter, l. summa itaque ubi Glos. in prima declaratione, ff. de stat. Homin. l. fin. ubi Glos. in verb. in summa ff. de exercit. act. Bart. in extravag. ad reprimendum, in verb. summarie in prin. Grat. dictione 258, num. 1, & seq. Unde causa dicitur summaria, id est, brevis, & judicium summarium, hoc est, breve, Mandos. in form. 3, Commiss. in verb. summarie.

10 Dicitur autem brevis causa summaria, quia in ea breviter proceditur, hoc est sine solemnitatibus in Judicio, de Jure positivo requisitis, Marant. de ord. jud. par. 4, dist. 9, n. 1, & abbreviantur dilationes, non tamen ita, ut probationes fieri nequeant, aut aliquid de substantia omittatur, quia alias tolleretur causæ cognitio, Bart. in extravag. ad reprimendum, in verb. summarie, nu. 1, Grat. diction. 258, n. 3.

11 Hinc delumi potest descriptio Judicii summarii, ut sit illud, in quo, solemniter ordinis Judicis acti observatione omissa, proceditur, Marant. de ord. jud. p. 4, dist. 9, n. 1, sel. me. D. Philipp. M. s. in preceptor meus in rubr. C. qui ad mitti, n. 928.

12 Quæ quidem summaria causarum cognitio ad celerem litem expeditionem, & parcendum sumptibus Litigantium, adinventâ fuit, Clem. dispendiosam, de judic.

C Simpliciter, hoc verbum idem importat, quod sine plica, & duplicatione, Glos. in Clem. sapè in verb. simpliciter, de verb. signif. Georg. Natt. in d. Clem. sapè in prin. n. 231, Grat. dist. 247, n. 1, & idem quod summarie, Bart. in extravag. ad reprimendum in verb. summarie in fin. Mart. de Claus. p. 1, claus. 180, n. 6.

D De plano, hoc verbum importat contrarium verbi de alto, altum autem dicitur ratione loci vel Styli unde si causa sit modici momenti, non est necesse, quod Judex sedeat pro Tribunali, & sit in loco alto; nec quod detur libellus, nec adhibeantur solemnitates, & sic non est necessarius stylus altus aliorum Judiciorum; & hæc locum habent, si causa sit vilis, & turis, si velium Personarum, Bart. in extravag. ad reprimendum, in verb. de plano, numero 1, & seq. Si vero causa sit magni momenti, & nihilominus debeat cognosci de plano; tunc verbum, de plano exponitur explosa omni perniciofa subtilitate, & solemnitate, non tamen omisso ordine Judiciali, de quo in c. olim de accusat. Bart. in d. extravag. ad reprimendum, in verb. de plano, num. 2, vers. fallit, Gregor. Natt. in d. Clem. sapè in prin. nu. 52, & in §. quæ omnia, n. 68, vers. item quod, de verb. signif.

15 Et quia hoc verbum, de plano, magis operatur quanti

quam verbo *summariè*, ideo tollit, ac removet omnes solemnitates Juris civilis, *Mart. de Claus. par. 1. claus. 180, num. 9.* non tamen tollit substantialia iudicii, *Rota decis. 445, numer. 6, p. 1, dist. vers.*

E *Sine strepitu.* Strepitus idem est, quod rumor, unde sicut per verbum de plano tollitur altitudo loci, & Styli; Ita per verbum *sine strepitu* tollitur altitudo vocum, & acclamatio Partium, & Procuratorum, *Bart. in extravag. ad reprimendum, in verbo sine strepitu, Georg. Nat. in Clem. sepè, in prin. nu. 53, & seq. de verb. signif. A sin. in prax. §. 3, c. 22, n. 1, & seq.*

17 Unde Pars potest hoc casu, quando causa est cognoscenda sine strepitu, informare Iudicem in Camera, & ad aures, nec ex hoc potest Iudex tanquam suspectus reculari, cum hoc proveniat ex natura causæ, debet tamen observari ordo iudiciarius. In aliis verò causis sine strepitu non cognoscendis, Iudex non tenetur Partem audire, nisi ante Tribunal publicè, & palam, *Bart. in d. extravag. ad reprimendum, in verbo sine strepitu, Georg. Nat. in Clem. sepè, in prin. n. 53, & seq. de verb. signif.*

F Et Figura iudicii: Hæc verba, sine figura Iudicii idem operantur de per se, quod in simul operantur omnia alia verba, videlicet, *summariè simpliciter de plano, sine strepitu, & figur. iudicii, Bart. in extravag. ad reprimendum, in verbo figura, nu. 2, Georg. Nat. in d. Clem. sepè, in prin. n. 232, vers. 3, facit, & in §. que omnia, nu. 80, vers. circa quintam, Papiens. in Prax. in for. libell. act. real. §. summarie, n. 1, Marant. de ord. jud. p. 4, dist. 9, nu. 11, Mart. de Claus. p. 1, claus. 180, n. 7.*

19 Unde licet omnia d. verba soleant cumulari, non est tamen de necessitate, quando illa verba, sine figura iudicii, tantum apponuntur, cetera apponere, *Papiens. in Prax. d. §. summarie, numero 1.*

20 Est autem figura iudicii ordo substantialis à Jure in causis ordinatis requisitus, quo omisso Iudicium viciatur, l. prolatam, C. de sent. & interloc. omni. jud. *Georg. Nat. in d. Clem. sepè, in prin. numero 55, in fin. & seq. Papiens. in prax. in form. libell. act. real. in §. summarie, n. 2, A sin. in prax. §. 3, c. 22, n. 4.*

21 Per quod verbum sine figura, Iudex sublevari ab observatione omnis judicialis formæ, & figuræ inductæ à Jure Civili, Canonico, & Municipali, sed tamen tenetur servare formam à Jure gentium, vel naturali introductam, *Bart. in extravag. ad reprimendum, in verbo figura, num. 2, Georg. Nat. in d. Clem. sepè, n. 56, ubi quod Iudex non tenetur ad observationem dictarum solemnitarum, nisi quatenus, in d. Clem. sepè de verb. signif. exprimitur, Papiens. in d. form. libell. act. real. §. summarie, num. 2, Vant. de nullit. sub tit. an. qua sent. à quocunque impug. poss. n. 13, & seq. Marant. de ord. jud. p. 4, dist. 9, num. 11, ubi post alios etiam tradit, quod clausula, sine figura iudicii, tollit acta respicientia solemnitatem Iudicii, non autem facta respicientia factum causæ, & quod hæc est veritas.*

22 Acta respicientia solemnitates Iudicii sunt libellus, litis contestatio, publicatio, conclusio, & alia hujusmodi Juris positivi, *Marant. de ord.*

jud. par. 4, dist. 9, n. 1, & n. 42, Papiens. in d. form. libell. act. real. §. summarie, n. 2.

23 In casibus tamen, in quibus litis contestatio non requiritur, primus actus, qui fit post contestationem in causis, in quibus litis contestatur, habet vim litis contestationis, *7 as in l. nulla, n. 2, & in l. quod quis n. 1, C. de procurat. Marant. d. ord. jud. p. 7, prin. memb. 10, de lit. contest. n. 2, A sin. in prax. §. 3, c. 8, n. 2.*

24 Acta verò respicientia factum causæ sunt Probationes, Testes, Scripturæ, Confessiones, & alia defensiones, *Marant. de ord. jud. d. p. 4, dist. 9, n. 11, & c.*

25 Ex quibus inferitur, quod si causa sit commissæ cum facultate procedendi sine figura Iudicii, vel alius Iudex haberet ordinariam facultatem procedendi sine hujusmodi figura, esset locus dispositioni d. Clem. sepè de verb. signif. Secus si fuisset in tantum concessa facultas procedendi, *summariè simpliciter, de plano, & sine strepitu*; nam si non esset additum verbum, sine figura iudicii, illius Clementina dispositio locum non haberet, *Georg. Nat. in d. Clem. sepè, in prin. n. 232, vers. 3, facit, Papiens. in d. form. libell. act. real. §. summarie, n. 2, ante fin.*

26 Operatur autem hæc clausula, sine figura iudicii plures, ac notabiles effectus.

Primò, ut non requiratur libellus, sed sufficiat qualis qualis petitio, quod est regulare in causis summariis, & executivis, *Rota, dec. 30, n. 20, & seq. p. 5, rec.*

Secundò, ut possit etiam incipi ab Articulis.

Tertiò, ut non sit necesse servare Ferias indutas in honorem Hominum.

Quartò, ut non requiratur litis contestatio, *Clem. sepè, de verb. signif.*

Quintò, ut Iudex debeat abbreviare dilationes, in quantum potest.

Sextò, ut non admittat exceptiones, vel appellationes frustratorias.

Septimò, ut non requiratur publicatio processus.

Octavò, ut non requiratur conclusio in causa.

Nonò, ut valeat sententia lata contra Dominum, etiam si sit litigatum per Procuratorem.

Decimò, ut Iudex non teneatur pronunciare super incidente, vel emergente.

Decimo primò, ut valeat sententia lata pro Absente non citato.

Decimo secundò, ut Iudex possit interrogare Principalem, & Testes, etiam post conclusum in causa, *Glos. in Clem. sepè, in verbo, interrogabit, de verb. signif.*

Decimo tertio, ut possit fieri sententia super probatis extra petita.

Decimo quarto, ut Iudex possit adhibere fidem Testibus à Jure Civili reprobatis, vel assignantibus rationem verisimilem, licet de Jure non concluderent.

Decimo quinto, ut Iudex possit procedere ad sententiam non sedendo pro Tribunali.

Decimo sexto, ut Iudex possit procedere ad sententiam contra Contumacem, etiam lite non contestata.

Decimo septimò, ut credatur assertioni Iudicis.

Deci.

Decimo octavo, ut Minor possit esse in Judio Curatore.

Decimo nono, ut agens ex una causa ex jure directo possit obtinere ex causa utili competente, & è contra.

Vigesimo, ut excussio, ad hoc ut agatur contra Tertium, vel Fidejussorem, non requiratur.

Vigesimo primo, ut appellatio viva voce valeat, etiam si non statim, Judice adhuc sedente interponatur.

Vigesimo secundo, ut appellatio valeat sine causa expressione.

Vigesimo tertio, ut causa Civilis, & Criminalis possint in eodem libello cumulari: si proceditur sola facti veritate inspecta.

Vigesimo quarto, ut Testes possint examinari post didicita testificata.

Vigesimo quinto, ut licet legitimatio Personarum requiratur, tamen facilius probatio admittatur.

Vigesimo sexto, ut possit ferri Sententia non recitata à Judice.

Vigesimo septimo, ut Positionibus sit respondendum ante litem contestatam, vel pro contestata habitam.

Vigesimo octavo, ut possit incipi à præceptis. Vigesimo nono, ut sufficiat citatio sine peremptorio.

Trigesimo, ut non sit necesse, quod Nuncio detur commissio de citando.

Hos triginta effectus clausulæ, sine figura Judicii, latè respectivè ponunt, & comprobant Marant. de ord. Jud. par. 4, dist. 9 à nu. 12, usque ad 37. & Card. Tusc. sub littera I. concl. 891, per totum &c.

27 Requiritur tamen, hac clausula, sine figura Judicii non obstante,

Primo, quod petitio redigatur in scriptis, Alex. conf. 66, viso processu n. 2, vers. nec obstat si dicatur lib. 1.

Secundo, quod citetur Pars, quia hæc est solemnitas Juris naturalis, Castr. conf. 429, in quadam, nu. 2, & n. 5, lib. 1, Abb. conf. 46, in princ. lib. 2, Quod procedit in omni causa summatia, non solum quia prima citatio est de Jure Naturali, ut supra, Felyn. in c. 1, nu. 92, de Const. Dec. in c. dilecti, num. 2, & seq. de Judic. Marant. de ord. Jud. par. 4, dist. 9, n. 9, Gravac. ad Vestr. in Prax. lib. 5, c. 1, n. 7, & seq. Vant. de Null. de fect. process. n. 52, in fin. Sed etiam quia est de Jure Divino, Genes. c. 3, & ob id requiritur, etiam ubi agitur Juris ordine non servato, Greg. dec. 545 n. 5.

Tertio, quod legitimentur Personæ, Castr. d. conf. 429, col. 2, in princ. nu. 2, lib. 1, prout passim observat Praxis juxta superius deducta p. 1, c. 5, de Legit. Person.

Quarto, ut concedantur dilationes opportuna, Lap. alleg. 82, n. 8, & seq. Barr. in Extravag. ad reprimendum, in verb. summatia in princ. alias ꝑ tolleretur probatio, quod non est admittendum cum probatio sit de Jure Divino, Matth. c. 18, n. 16, c. novit. de Judic. Marant. de ord. Judic. par. 4, dist. 9, n. 10, Gravac. ad Vestr. lib. 5, c. 1, n. 8.

29 Quinò requiritur per necesse causæ cognitio, & Judicis declaratio, Clem. sap. de verb. signif. Vant. de Null. de fect. proc. n. 52, alias Sententia est

set nulla, Abb. conf. 46, col. 2, nu. 1, vers. quarto corruit, lib. 2.

G Sola facti veritate inspecta, Primo hæc clausula non solum operatur eisdem effectus, quos operatur clausula summarie, simpliciter, de plano, sine strepitu, & figura Judicii, sed aliquid ulterius, Alex. conf. 84, n. 13, lib. 4, Roman. conf. 20, n. 8, & ibi Mandos. Mart. de Claus. par. 1, claus. 180, n. 8, ubi quod importat idem, quod clausula manu Regia, nam tollit omnes solemnitates juris civilis & positivi, & Juxta ad ea tantum arctatur, quæ sunt de Jure Gentium, Barr. in Extravag. ad reprimendum, in verbo videbitur, n. 5, & seq. Roman. conf. 20, n. 3, Alex. conf. 6, n. 1, in fine lib. 3.

31 Sed ex quo tollit solemnitates tantum Juris positivi, non Juris gentium, non videtur operari aliquid magis, quam operatur Clausula summarie, & sine figura Judicii, cum hæc quoque eundem operetur effectum præfatum, ex allegatis supra sub littera F. n. 21, unde videntur dictæ clausulæ æquiparari, ut dicit Bertran. conf. 142, n. 17, lib. 1, quem refert etiam Mandos. ad Roman. conf. 519, sub littera F.

32 Et ob id neque hæc clausula, sola facti veritate inspecta, aufert legitimam defensionem, Roman. d. conf. 519, n. 3, & seq. & ibi Mandos. sub littera B.

33 Secundo operatur, quod termini non substantiales possint in totum omitti, alii verò substantiales abbreviari, arbitrio Judicis, Roman. d. conf. 519, nu. 4, Rota dec. 15, & dec. 25, de Rescript. in antiquo & dec. 2, alias 33, de Rescript. in nov.

34 Unde sine dubio inferri potest, quod terminus ad libellandum, litem contestatio, & similes solemnitates possint omnino omitti, & incipi ab Articulis, illisque probatis, procedi ad Sententiam, Roman. d. conf. 519, n. 4, & seq. Sal. Tiber. in Prax. lib. 2, c. 21, n. 5, Rota d. dec. 2, nu. 1, de Rescript. in nov.

35 Articuli autem in hoc casu duplici officio funguntur, videlicet petitionis, & facti probandi, Oldrad. conf. 249, n. 1, Adden. ad Rotam d. dec. 2 sub littera B. de Rescript. in nov. Et sunt loco libelli, Salu. Tib. lib. c. 21, n. 6.

36 Sed contrarium, quod scilicet clausula, sola facti veritate inspecta, tollat observationem terminorum substantialium, fuisse decilum in causa Romana pecuniaria 15, Octobris 1601, coram bo. me. Card. Millino, testatur Mart. de Claus. p. 1, claus. 180, n. 2, cui opinioni confert antiqua opinio Egid. Bellamere, de qua testatur Rot. dec. 2, n. 3, de Rescript. in nov.

37 Caterum in Rota antiquitus Praxis observavit, ut per hanc clausulam non possint termini substantiales penitus tolli, sed bene possent abbreviari arbitrio Auditoris, quia dictæ Commiffiones cum clausula hujusmodi de facili obtinebantur, & dubia oriebantur exinde non pauca. Et ob id fuit à Rota præfixus modus procedendi in his casibus, nonnullis brevibus terminis servatis, & alias ut per Rot. d. dec. 2, n. 4, & seq. de Rescript. in nov.

38 Verum, admissio etiam, quod in Tribunali, in quo hic modus procedendi, cum aliquorum breviorum terminorum observatione, non esset præfixus, termini substantiales possent omnino omit-

omitti; non tamen admittendum videtur, posse penitus omiti terminum ad probandum, nec ad dicendum contra Jura producta, & contra Articulos; ne aliàs legitimæ probationes, & defensiones auferrentur, contra text. in *Clem. sepe de verb. signif. Roman. d. conf. 519, n. 3, in fin. & nu. 4, Rota d. dec. 2, n. 3, de Rescript. in nov. & ne etiam causæ cognitio tolleretur, Grat. dist. 258, n. 3, cum aliis allegatis supra litera F. in fin. vers. 4, ut concedantur dilationes, num. 28.*

39 In Tribunali tamen A. C. hæc quæstio est decisa, cum A. C. possit in causis, in quibus procedit sola facti veritate inspecta, illas cognoscere etiam terminis non servatis, ut disponitur expresse in ejus facultatibus, Gregor. XII. in *Constit. 55, Ad Generis, secund. antiq. impress. Gregor. XV. in ejus Constit. ad Generis, impressa apud Salu. Tib. lib. 4, Paul. V. Constit. 28, Eximia.*

Et qui termini ob id sint, vel non sint servandi, clarius Praxis rerum magistra declaravit, ut inferius suis locis dicetur.

40 Tertiò operatur d. clausula, quòd intelligatur concessa cumulatō petitorii cum possessō-

rio, *Rolan. conf. 7, n. 38, lib. 3, Neviz. conf. 97, n. 12 Ludovic. de Perus. c. 17, n. 22.*

41 Sed hoc non procedit ad effectum, ne lite pendente possit obtineri manutentio in summario possessorio, *Mart. de Claus. p. 1, claus. 71, n. 1, Rota post Pausio, de Salu. dec. 141, num. 15, in fine.*

42 Quartò hæc clausula etiam ac signanter operatur, ut Judex possit ferre Sententiam super non petito, dummodo sit probatum, *fas in l. vinnium, n. 24, ff. si cert. pet. Marfil. sing. 262, Rota Panen. dec. 109, n. 3, quod est regulare in causis summariis, Gregor. dec. 176, n. 2, & dec. 270, n. 6 Buratt. dec. 368, num. 5, B. ltr. ad Gregor. d. dec. 176, n. 12, Ferentill. ad Buratt. dec. 58, n. 6.*

43 Quindò operatur, ut sufficiant probationes perlocutivæ, *Neviz. conf. 25, n. 1, fas in l. certi conditio, si nummos n. 32, ff. si cert. pet.*

H Manu Regia, Antequam Romulus primus Rex Romanorum triginta Curias, & Magistratus in Urbem creasset, ipsemet Controversiis ac Litibus præerat, & manu sua illas decidebat; prout antiquitus Moyse Dux populi Judaici, Coritus Dardani genitor, & alii etiam Reges præcis illis temporibus agere, *Butr. in c. quæ in Ecclesiis, num. 6, & seqq. d. Constit. Mart. de claus. par. 1, claus. 71, n. 2, Rota dec. 446, nu. 1, in fin. p. 2, recent.*

45 Magistratibus verò creatis, non ideo manus Regia cessavit, sed adhuc in Principibus reperitur, *Butr. in d. c. quæ in Ecclesiis, num. 6, & seqq. Mart. de claus. d. p. 1, claus. 71, n. 3.*

46 Unde inferitur, quòd Principes possunt concedere Judicibus facultatem procedendi manu Regia, & causas, prout quotidie faciunt, manu Regia, decidendas committere, *Marant. de ord. jud. par. 4, dist. 9, n. 8, in fin. cum aliis allegatis per Mart. de claus. d. par. 1, claus. 71, n. 3.*

47 Hanc facultatem habet A. C. à Summo Pontifice procedendi in causis Mercatorum Curia, & Notariorum ejus Tribunalis, atque à ducatis ducentis infra manu Regia, scilicet, & absque observatione terminorum, ut supra in

principio hujusmodi secundæ partis narratum, *Greg. XIII. in Constit. 55, Ad Generis, secund. antiq. impress. Greg. XIV. in ejus Constit. ad Generis, n. 10, apud Salu. Tib. in Prax. lib. 4, Paul. V. constit. 28, Eximia, prout de causis Mercatorum, id advertit etiam Rota dec. 446, n. 1, p. 2, recent.*

48 Et habet hæc clausula eandem virtutem, quam habet clausula summarie, &c. & sine figura Judicii, *Bart. in Extravag. ad reprimendum in verb. figura, in fin. Mart. de Claus. par. 1, claus. 180, numer. 6.*

49 Signanter autem operatur, ut possit procedi de facto, & sine ullo Juris ordine, *Rota dec. 446, n. 1, p. 2, recent.*

50 Secundò operatur, ut possit procedi executivè, *Rota dec. 446, n. 1, p. 2, recent.*

51 Non tamen tollit Substantialia Judicii, *Rota dec. 445, n. 6, p. 1, divers.*

52 Sive igitur Judicii ordinatio sit data facultas procedendi summarie, &c. & sine figura Judicii, sola facti veritate inspecta, sive manu Regia, sive disjunctim, & sive conjunctim: & sive causa sit commissa cum omnibus dictis clausulis, seu cum aliqua earum, semper est summaria, ut ex præmissis patet.

53 Cæterum causæ summaria sunt in duplici differentia, quædam enim sunt causæ summaria, quæ requirunt plenas probationes, & sunt solummodo summaria, quo ad solemnitates Judicii vel aliquas earum, *Lap. alleg. 3, nu. 5, Mandos. in formul. 3, commiss. in verb. summarie vers. altero modo, Marant. de ord. jud. par. 4, dist. 9, n. 46, Marches. de commiss. aper. oris par. 2, §. 1, n. 37, sol. 418, secund. nov. impress.*

54 Et primò possunt exemplificari in incidente, vel emergente causæ ordinariæ, nam iste Articulus est summam decidendas, & summam tantum quoad solemnitates, & dilationes, non autem quoad probationes, *Mart. de claus. par. 1, claus. 180, n. 10, vers. aut causa est ordinaria.*

55 Secundò, possunt exemplificari in causa de sui natura summaria non favorabili, nam hæc quoque plenas probationes requirit, *Bart. in Extravag. ad reprimendum in verb. summarie nu. 12, vers. quædam sunt in quibus, Alex. conf. 139, nu. 8, & conf. 187, n. 3, lib. 7, Mart. de claus. d. claus. 180, n. 10, vers. aut causa natura sua.*

56 Quædam verò sunt causæ summaria, quæ vel plenam probationem nõ requirunt, vel tantum requirunt semiplenam; & hæc sunt summaria, non solum quoad solemnitates, & dilationes, sed etiam quoad probationes, *Lap. d. alleg. 3, nu. 5, Mandos. d. form. 3, commiss. in verb. summarie, vers. judicium summarium, Marches. de commiss. aperit. oris p. 2, §. 1, n. 72, sol. 418.*

57 Et possunt primò exemplificari in causa, quæ non parat plenum præjudicium, prout est quælibet causa possessoria, quæ dicitur minima, si potest reparari in petitorio, aliàs lecus, *Marant. de ord. jud. par. 4, dist. 9, n. 43.*

58 Secundò, in causa de sui natura summaria præjudiciali favorabili, prout Alimentorum, Ventris, & hujusmodi, quæ non requirunt plenas probationes, *Bart. in Extravag. ad reprimendum in verb. summarie, numero 12, vers. quædam sunt, in quibus, Mart. de clausulis dicta claus.*

- clau. 18, num. 10, *vers. aut causa natura sua.*
- 59 Casus autem, in quibus potest summarie procedi de jure communi sunt multi.
- Primus casus est, quando Papa mandat causam cognosci, & terminari summarie, *Mandos in d. form. 3, commiss. in verb. summarie, vers. causa autem, Marant. de ord. jud. p. 4, dist. 9, n. 2.*
- 60 Inferior vero ipso Summo Pontifice non potest dare facultatem procedendi in causa summarie, nec illam summarie committere, quia hoc non potest fieri nisi a Principe, *glos. in c. fin. in verb. figura de heret. in 6, Lap. alleg. 102, n. 3, vers. sed numquid, Felin. in c. 1, n. 2, de rescript. cum aliis cumulatis per Mandos in form. 3, commiss. in verb. summarie, vers. autem alius.*
- 61 Et ad reddendum causas summarias auctoritas Principis est omnino necessaria, alias remanent ordinarie, *glos. in d. cap. fin. in verb. figura de heret. in 6, Card. in Clem. dispensat. n. 46, de judic. Felin. in c. olim. n. 3, de accus. Marant. de ord. jud. p. 4, dist. 9, n. 3.*
- 62 Hinc primo infertur, quod Legatus Papae non potest committere causam summarie, sublato juris ordine, etiam si Papa concessisset Legationem appellatione remota, & commississet ei universitatem causarum, cum plena & omnimoda potestate, *Felin. in c. 1, n. 2, de rescript. Castr. conf. 169, viso quodam in princ. lib. 1, Butr. conf. 66, n. 3, versum in generali, ubi Apostilla in verb. summarie Alex. conf. 106, n. 12, lib. 2, Ofsen. dec. 1, n. 18.*
- 63 Sed hoc non procedit, quando legatus induceretur ad committendum causam summarie ex magna, & rationabili causa, ut puta attempto statuloci, & rei. *Inol. in c. fin. in 2, not. n. 1, de transact. Alex. l. nemo potest, num. 4, in fin. ff. de leg. Felin. in d. c. 1, num. 2, vers. 4, declar. de rescript. Alexan. conf. 106, nu. 12, lib. 2, cum aliis cumulatis per Gabr. de claus. concl. 6, num. 1, ubi de communi lib. 6, dummodo de hujusmodi causa appareat, quia in Inferiore non praesumitur, Felin. in d. c. 1, nu. 2, de rescript.*
- 64 Secundò infertur, quod causa ordinaria non potest per Partes effici summaria, *Rot. decis. 522, n. 4, p. 2, rec. Buratt. dec. 35, n. 9.*
- 65 Tertiò infertur, quod Domini terrarum recognoscetes Superiorem, non possunt causas summarie committere, *7 as. in l. nemo potest in 2, lect. n. 7, ff. de leg. 1, Abb. conf. 61, in causa, vers. 3, corrut, n. 5, lib. 1, & ita esse de jure, & communem opinionem restatur Corn. conf. 421, Ofsen. n. 4, lib. 9.*
- 66 Sed hoc non procedit, si hoc fieret ex iusta, & rationabili causa, quia tunc valeret commissio, *Alex. conf. 106, perspectu, n. 12, lib. 2.*
- 67 Secundò non procedit de facto, quia multi inferiores Papa causas summarie de facto committunt, *Corn. d. conf. 329, n. 3, lib. 9, quem refert Mandos in d. form. 3, commiss. in verb. summarie, vers. non autem.*
- 68 Tertiò non procedit de generali consuetudine, quia Domini terrarum recognoscetes Superiorem in suo dominio causas summarie committunt, *Bald. conf. 166, Quamquam nu. 5, vers. utrum, lib. 3.*
- 69 Conclusio tamen, quod inferior Summo Pontifice non possit committere causas summarie, Primo non procedit in Imperatore, Regibus

- & Principibus habentibus in eorum statu jura Imperii, & neminem in Superiorem recognoscetes, quia isti possunt causas summarie de jure committere, *Felin. in c. 1, nu. 2, vers. modo declar. de rescript. Mandos in form. 3, commiss. in verb. summarie, vers. non autem alius, quia ad reddendum causas summarias sufficit auctoritas Principis non recognoscetes Superiorem, Glos. in c. fin. in verb. figura de heret. in 6, Card. in Clem. dispensat. in fine de judic. cum aliis allegatis supra, vers. inferior vero, n. 60.*
- 70 Hinc infertur, quod Magnus Dux Hetturiae Sereniss. potest de jure in ejus felicissimo Statu causas summarie, & cum aliis similibus clausulis committere, *Mandos in form. 3, commiss. in verb. summarie, vers. non autem alius, ibi alias respondi, Alex. conf. 1, Ponderatus n. 29, lib. 5.*
- 71 Nam ipse habet in ejus statu jura Imperii, & neminem in Superiorem recognoscit, prout à tempore fel. me. Honorii IV. & citra nemine in Superiore recognovit Republica Florentina, in cuius locum Magnus Dux successit, & subrogatus fuit, Siquidem Republica Florentina de Anno 1287. emit à fel. me. Rodolpho primo Austrio Imperatore jura imperii hujusmodi, & libertate omnimodam, pretio florentinorum auti sex mille, *Lean. de Albert. in descript. Ital. Platina in Vita Honorii IV, & alii Historici Felin. in c. cum non liceat, col. 9, n. 1, de rescript. Neviz. conf. 86, n. 9.*
- 72 Quod quidem factum idem Summus Pontifex Honorius IV. Sabellus libentissime comprobavit, *Felin. in c. cum non licet, n. 22, vers. quarto considerat de rescript. Neviz. d. conf. 86, n. 6, cum aliis cumulatis per Mandos in form. 3, commiss. in verb. summarie, vers. non autem alius, ibi alias respondi.*
- 73 Et quod quando Florentini & Lucenses emerunt libertatem ab Imperatore, Honorius Papa laetitia faciebat, quia Imperator absentabatur à consilio Ecclesiae, tradit Neviz. d. conf. 86, n. 9, quem refert & sequitur Card. Tusc. in lit. f. concl. 202, n. 20, ubi infert, quod istae duae civitates tunc erant amicae Ecclesiae, & Sedis Apostolicae.
- 74 Secundò, Conclusio non procedit in inferioribus à Principe seculari, qui habent potestatem condendi jura, quia possunt etiam committere causas summarie, *Castr. conf. 24, super primo dubio n. 4, vers. 4, principaliter li. 2, cum aliis per Gabr. de claus. concl. 6, n. 4, li. 6, & appellatione remota, Felin. in d. c. 1, n. 2, vers. 2, declar. de rescript.*
- 75 Sed hoc non habet locum, quando illi non haberent absolutam jurisdictionem in eorum Terris, *It. Gabr. de claus. d. concl. 6, n. 5.*
- 76 Tertiò non procedit in Episcopo, qui potest causam de sui natura summariam, prout Spiritualem, vel beneficalem, committere cum clausula summarie, &c. *Lap. alleg. 102, non potest. in fi. Quinimò non desunt casus, quibus Episcopus potest statuere contra jus, ut per Felin. in c. quod super his n. 4, & seq. de major. & obed.*
- 77 Quatiò non procedit in inferiore habete dignitate & administratione pro se, & suis descendibus jure proprio, *Gabr. de claus. conl. 6, n. 6, lib. 6.*
- 78 Quintò non procedit in Archiepiscopo Mediolani, ut tradit Signor. de Homod. conf. 15, in qu. n. 3.
- 79 Secundus casus, in quo potest summarie procedi, est, cum quaeritur, an quis respondere debeat

Na

beat

beat, an, & quo jure sit hæres alicujus, nam causa preparatoria alterius est summaria, l. si defensor, §. fin. ff. de interrogat. act.

21 Tercius casus est articulus incidens, vel emergens in causa ordinaria, *Castr. in l. folio praterito, n. 6. ff. de injust. rupt. irrit. fact. Testa. Mart. de Claus. p. 1. claus. 180, n. 10, vers. aut causa est ordinaria.*

22 Quartus casus est, quando disceptatur de Beneficio Ecclesiastico, & lis est super titulo Beneficii, *Clem. dispendiosam, de judic.*

23 Quintus casus est, quando agitur de possessione incommetanea, nam omnes hujusmodi causarum possessiones sunt sui marie, ut inferius suis locis dicitur.

24 Sextus casus est, quando causa ventilatur in Curia Mercatorum, *Bart. in l. si Fidejussor. §. quidam, n. 2. ff. mand.*

Septimus casus est, quando disceptatur de causa Usurarum, seu usuras quomodo libet tangente, *Clem. dispendiosam, de judic.*

Octavus quando petuntur alimenta presentia vel futura, l. 2. ff. de Fer.

Nonus quando agitur contra confessum, Decimus quando agitur contra Religiosos, præsertim via inquisitionis.

Decimus primus quando agitur de Monachatu, & postulat Monachus ab aliquo Abbate, vel à seipso.

Decimus secundus quando disceptatur de causa Matrimoniali, *Clem. dispendiosam, de judic.*

Decimus tertius quando agitur ad dotis restitutionem, veluti soluto matrimonio.

Decimus quartus quando agitur quomodo libet ad decimas, vel de decimis, *Clem. dispendiosam, de judic.*

Decimus quintus quando petitur executio Sententiæ, *Greg. dec. 545, n. 4.*

Decimus sextus quando agitur contra absentem.

Decimus septimus quorundam disputatur, an tertius comparens pro suo interesse, sit admittendus ad impediendam executionem Sententiæ.

Decimus octavus quando agitur ad exhibendum.

Decimus nonus quando agitur contra Debitores Tributorum, Collectarum, & aliarum functionum Fiscalium.

xx. quando agitur contra Gabellarios, & similes, qui exigunt quod non debent.

xxi. quando quis mittitur in possessionem ex primo Decreto.

xxii. quando Legatarius ab Hærede legatorum nomine satisfactionem postulat.

xxiii. quando disceptatur, an querela inofficiosi Testamenti sit præferenda causæ liberali, l. si quis §. planè de pet. hæredit.

xxiv. quando quis Testes examinare vult ad perpetuam rei memoriam.

xxv. quando agitur contra surripientes res in Naufragio.

xxvi. quando agitur de modica summa, *Auth. nisi breviores, ubi Bart. n. 1, C. de Sent. ex brev. vocis.*

xxvii. quando agitur de causa Pauperum, & miserabilium personarum.

xxviii. quando agitur de Mercede & Salario.

xxix. quando agitur de probando impedimento ad obinendam secundam dilationem, *cap. pastoratus in fin. de Except.*

xxx. quando agitur de delictis levibus.

xxxi. quando agitur de crimine læsæ Majestatis, *tex. est in extravag. ad reprimendum.*

statis, *tex. est in extravag. ad reprimendum.*

xxxii. quando agitur de dando à iudice Tutori, vel Curatore pupillis, finio adoptando, vel emancipando, & hujusmodi.

xxxiii. quando tractatur de damno infecto.

xxxiv. quando agitur de causa super qua Sententia non infert magnum præjudicium, utpote, quia præjudicium potest in alio iudicio reparari absque appellacione aut alio remedio simili.

xxxv. quando agitur super cognitione qualitatis, in qua fundatur iurisdicção, ut si agatur contra forensē ratione contractus vel delicti, *Lap. alleg. 58, Prælatius, n. 2. & seq.*

xxvi. quando succedit officium iudicis, ut tollatur aliqua novitas, ex qua puniatur, qui innovavit, *Lap. alleg. 54, quidam, n. 1, ante fin. vers. porro non obest.*

xxxvii. quando contentus rei vindicatione negat se possidere, quia transfertur possessio in Actorem l. fin. ubi Bart. n. 1, & seq. ff. de rei vendic. *Lap. d. alleg. 54, n. 2.*

xxxviii. quando agitur de liquidatione instrumenti, ad effectum deinde procedendi executivè.

xxxix. quando disceptatur, an Notarius sit de instrumento rogatus: nam, consulto de rogatu cogitur summarie ad exhibendum, *Feder. de Sen. cons. 113, n. 2, vers. super ultimo.*

xl. quando causa est executiva, nam omnis causa executiva est summaria, *Marant. de ord. jud. par. 4, dist. 9, n. 59, ubi id declarat.*

xli. ubicunque plena cognitio non requiritur, *glos. in l. iudicis, in verb. pena, C. de judic.*

xlii. quando cognoscitur de exceptione dilatoria, vel declinatoria, quia non agitur de magno præjudicio, *Zabarel. cons. 7, per tot.*

xliii. ubicunque plena probatio non requiritur, *Lap. alleg. 3, vers. tertium, n. 4, & seq.*

xliv. ubi agitur de causa Depositionis, l. pen. ubi Bart. C. de pos.

Quos quidem casus in quibus potest summarie procedi, post alios tradunt *Marant. de ord. jud. par. 4, dist. 9, serè per tot. Afm. in prax. §. 3, c. 3, per tot. Card. Tuse. tit. S. concl. 887, per tot. & concl. 888, n. 1, & seq. & n. 10.* Nonnullos etiam rangere *Mandos. in form. 3, commiss. verb. summarie.* Quibus addi potest.

xlv. quando agitur de causis piis, *Tiraq. de priv. l. pia caus. priv. 147.*

xlvi. quando cognoscendum est, an executio fuerit facta super bonis in Sententia, & Mandatis comprehensis, *Buratt. dec. 73, n. 4.*

85 In Rota verò proceditur etiam summarie, prout in Beneficialibus, vigore Innocentianæ, in causis infra quingentos florenos auri, *Innoc. 7, cons. 10, in fin. lib. Papaz. ad Rot. dec. 2, n. 15, de rescript. in nov.*

86 Quod coram A. C. videtur habere locum in omnibus causis, exceptis executivis, necnō causis Notariorum ejus Tribunalis, & Mercatorum R. C. & causis à ducentis ducatis auri de Camera infra: nam in cæteris potest A. C. procedere summarie, prout in Beneficialibus, ut expresse legitur in ejus facultatibus, *Greg. 13, in ejus cons. 15, ad generis. secun. antiq. impress. Greg. 14, in ejus cons. ad generis. S. eas videlicet, in fin. impress. post praxim Salust. Tib. Paul. 5, cons. 28, Eximia.*

Habent

- 87 Habent causæ summaria, & executivæ suam instantiam triennalem, sicut ordinaria juxta tex. in l. *properandum*. C. de *Judic. Castr. conf.* 169, *visu puncto in fin. lib. 2. Marant. de ord. Jud. par. 5. prin. n. 5. & n. 7. A. sin. in prax. c. 3. nu. 35. & seq. & n. 42. Scacc. de Appell. q. 15. art. 11. n. 244. & n. 248.*
- 88 Sed hoc non procedit de jure Canonico, nam illo jure inspecto, Instantia est perpetua, late Scacc. de Appell. d. q. 15. art. 11. n. 275.
- 89 Secundo non procedit in Tribunali A. C. in quo nunquam petit prima Instantia, & ita quotidie observatur.
- 90 In causis autem commissariis potest adverti, quod quando causa est commissa cum clausula summaria, & primo Judici, est etiam summaria coram Subrogato. Aegid. dec. 40. & dec. 41.
- 91 Et ubi est effecta summaria in prima Instantia, remanet summaria etiam in sequentibus Aegid. d. dec. 41. Cassad. dec. 8. n. 1. de *rescripti*. Papazon. ad Rot. dec. 2. nu. 17. de *rescripti*. in nov. Mandos. infor. 3. commissi. in verb. summaria. vers. rursus advertendum. Pus. dec. 426. n. 2. lib. 2. Vestr. in Prax. l. 5. c. 1. n. 2. Rot. in Ferrarien. bonorum de Zavaleis 26. Jun. 1613. coram Sanctiss. D. N. Innoc. X.
- 92 Et si causa principalis est summaria, omnes illius Articuli sunt summarii Calder. conf. 139. Alias 1. de Fer. in fin. vers. Ego Gaspar Bart. in extrarag. ad reprimendum. in verb. summaria. nu. 11. vers. sed quomodo? A. sin. l. Judices. n. 5. vers. secundo. C. de *Jud.*
- 93 Licet in commissione Auditori, vel alteri directæ fuerit concessa facultas procedendi in causa summaria, &c. & terminis non servatis nihilominus termini substantiales non poterunt in totum omitti; sed tantum illius vigore abbreviari. Rot. dec. 15. & dec. 25. de *rescripti*. in antiq. & dec. 2. num. 4. & seq. de *rescripti*. in nov. Salust. Tib. qui alias de citione. cumulat. in Prax. c. 15. num. 5. vers. nec possunt lib. 2. Rot. dec. 127. n. 8. par. 3. lib. 3. divers.
- 94 Non tamen vigore hujus clausulæ poterunt termini abbreviari, quoad numerum; sed bene quoad dilationem. Illi enim quatuor, videlicet ad articulandum, ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia, & ad dicendum contra producta, sunt nihilominus omnino servandi. Pus. dec. 326. lib. 2. in *correct.*
- 95 Sed hoc primo non procedit, quando in commissione esset oratio universalis; prout omnibus, & quibuscumque terminis substantiis & non substantiis, tam de jure, quam de stylo servari solitis, non servatis & penitus omis- sis; nam tunc termini substantiales possunt in totum omitti, ut fuit decisum coram bo. me. Card. Simonetta in causa Vicentina Plebis. Papazon. ad Rot. dec. 2. n. 7. de *rescripti*. in nov.
- 96 Secundo non procedit quando diceretur, absque tela Judicia, vel quod procedatur via executiva, vel quod prefixo aliquo termino loco terminorum substantiis; vel terminis unica citatione servatis; nam in his casibus termini substantiales non servantur. Papazon. ad Rot. d. dec. 2. n. 8. de *rescripti*. in nov. Erit tamen terminus præfigendus, vel termini unica Citatione servandi, juxta formam commissionis, quando hæc illius vigore requiruntur.

- 97 Tertiò non procedit in Tribunali A. C. in causis à ducatis ducentis infra; nec non Notario- rum A. C. & Mercatorum R. C. nam in his cau- sis A. C. facultatem habet procedendi summarie & c. manu Regia, & absque observatione termi- norum. Gregor. xlv. in *eius Const. ad generis*, s. eas videlicet impress. post Prax. Salust. Tib. Paul. V. Const. 28. Eximia s. eas videlicet. Et praxis optima le- gum interpretes declaravit, ut in causis termini substantiales ad articulandum, ad producen- dum omnia, ad dicendum contra producta, ad declarandum, & similes non requirantur, ut in- ferius suo loco patebit.
- T Termini substantiales sunt dilationes judi- ciaræ, ut aliquis causarum esset ordo, qui prius nullus erat, & lites abbreviarentur, adinventæ. Aegid. dec. 745. circa med. vers. exempli de secundo.
- 98 Fuerunt autem primitus adinventi termini substantiales à *fel. mem. Urban. Papa V.* ad finem litibus celerius imponendum, & sumptibus, ac laboribus Litigantium parcendum. Rot. dec. 2. n. 2. de *rescripti*. in nov.
- 100 Et ob id ab illo tempore ceperunt esse de substantia Judicii, cum antea non essent. Verall. dec. 149. n. 4. par. 3.
- 101 In causis prophanis in prima instantia termi- ni substantiales sunt infra scripti, videlicet:
Ad dicendum contra Commissionem. ad p. d.
Ad libellandum. ad octavam diem.
Ad respondendum libello. singuli ad 1. d.
Ad litem contestandum. singuli ad 1. d.
Ad articulandum. ad 15. diem.
Ad dicendum contra articulos. singuli ad 2. d.
Ad producendum omnia. singuli ad 2. d.
Ad dicendum contra producta. singuli ad p. d.
Ad declarandum. singuli ad p. d.
Ad jurandum de calumnia. singuli ad p. d.
Ad dicendum contra declarationes.
- In secunda Instantia omnes iidem termini ser- vantur, excepto illo ad respondendum libello, & litem contestandam, quo omisso, reliqui servari solent singuli ad primam, excepto termino ad ar- ticulandum, qui servatur ad octavam. Terminis verò ad dicendum contra declarationes, cā in pri- ma, quā in aliis instantiis est cōingens, si dētur fa- cto, & in scriptis, aliās si verbo tantū, nō servatur.
- In 3. Instantia omnes iidem termini servantur ad primam, excepto termino ad articulandum, qui servatur ad sextam. Mart. V. Const. 5. Romani. s. 23. & seqq. Vestr. in Prax. lib. 5. c. 4. Cardin. Tusc. lit. T. concl. 73. n. 4. & seqq.
- Si verò in termino ad contestandum litem, Ci- tatus differat litem contestari, compellitur ser- vari quatuor terminis ad contestandum litem 1. simpliciter, 2. ad primam diem, 3. etiam ad p. d. sub pœna excommunicationis addita, 4. ultimo etiam ad primam, addita clausula, aliās viden- dum se declarari, & obtinetur declarari, litemque contestata prosequitur judicium, observando alios terminos, videlicet ad Articulandum, &c. ut supra. Vestr. in Prax. d. lib. 5. c. 4. n. 2.
- 104 Sed termini ad respondendum libello ad li- tem contestandum, & ad dicendum contra de- clarationes, recesserunt postea ab aula, & hodie nunquam servantur. Papazon. ad Rot. dec. 2. n. 14. de *rescripti*. in nov.

106 In Causis verò Beneficialibus in prima Instantia termini substantiales servantur, ut infra videlicet.

Ad dicendum contra Commis-

sionem.)) singuli ad p.d. 113

Ad libellandum.

Ad articulandum. ad duodecimam,

Ad dicendum contra Articulos.)

Ad producendum omnia.)) singuli ad 2.d.

Ad dicendum contra producta)

Ad declarandum.)

Ad iurandum de Calumnia.)) singuli ad p.d.

In secunda Instantia omnes idem termini ob-

servantur ad primam diem excepto termino ad

Articulandum, qui servatur ad Octavam.

In tertia Instantia iidem termini servantur

singuli ad primam diem, excepto termino ad

Articulandum, qui servatur ad sextam, *Actor.*

Formul. Termin. in prin. Vestr. in Prax. lib. 1, c. 3, n. 1, Card. Tusc. lit. T. concl. 73, n. 1, & seqq.

Iidem termini servantur in Rota in prædi-

ctis, & aliis causis, in quibus proceditur sum-

marie simpliciter, & de plano, sine strepitu, & fi-

gura iudicii, *Martin. V. Const. 5, Romani §. 19, &*

seqq. secun. nov. impress.

Verum, quoniam A. C. habent facultatem

procedendi in omnibus causis, observatis ter-

minis, & aliis summarie, prout in Beneficiali-

bus, statuit, si in causis, in quibus termini sub-

stantiales coram eo sunt servandi, servantur, pro

ut supra in causis Beneficialibus servari de Jure,

& de stylo Sacri Palatii Apostolici, & Curie di-

ctum fuit, & ita passim observatur in Praxi in A.

C. Tribunali, & ego sæpe servavi.

108 Non tamen desunt, qui in causis ordinariis,

& in quibus coram A. C. proceditur, prout in

Beneficialibus, observent terminos substantia-

les, ut infra, videlicet, &c.

Ad dicendum contra commissi-

sionem (si causa est commissæ))) singuli ad p.d.

Ad libellandum,)

Ad articulandum, ad octavam diem

Ad dicendum contra Articulos.)

Ad producendum omnia.)) singuli ad 2.d.

Ad dicendum contra producta)

Ad declarandum.)

Ad iurandum de calumnia.)) singuli ad 2, n.

109 Nam, quia causæ Beneficiales sunt summarie

non indigent litis contestatione, & ob id ter-

minos, ut supra ultimo loco dictum fuit, servari

coram A. C. tradit *Salust. Tiber. lib. 2, c. 15, num. 3,*

& seqq.

110 Quando autem terminus ad Articulandum

in prima instantia observatur ad octavam, in

secunda, & aliis poterit observari ad sextam.

111 Cæterum in causis possessoris, summaris,

prout in Salviano, Spolio, & similibus, termini

substantiales solum servantur, ut infra, videli-

cer.

Ad Articulandum. ad octavam diem.

Ad dicendum contra Articulos.)

Ad producendum omnia.)) singuli ad 2.d.

Ad dicendum contra producta)

112 Omituntur termini ad libellandum, & litrem

contestandum, quia in summaris nec libellus,

nec litis contestatio requiritur, Omititur etiam

terminus ad iurandum de calumnia, quia hu-

jusmodi Juramentum non est de substantia, nisi

Parte petente, *Salust. Tiber. in Prax. lib. 2, c. 3, n. 3,*

& seqq. Vestr. in Prax. lib. 5, c. 2, n. 2.

Nec terminus ad declarandum est de sub-

stantia, cum sit contingens tantum, *Vestr. d. lib. 5,*

c. 2, n. 2.

Præfigitur autem terminus ad declarandum,

ut is, qui dedit Articulos male specificatos, pos-

sit illos declarare, & melius specificare in d. ter-

mino, *Oldrad. conf. 254. Quia, n. 22, vers. ad aliud*

& conf. 263, Dominus, nu. 2, vers. hinc. Card. Tusc.

lit. T. concl. 79, n. 1.

Sed hoc non procedit in materia objectiva,

in qua dictus terminus ad declarandum non

datur, *Oldrad. conf. 167, Ante omnia n. 4, vers. nec*

hic, Card. Tusc. d. concl. 79, num. 2, Rot. decis. 14, de

Testib. in Antiq. nisi forte in secunda Instantia,

quando in prima objectus non fuerunt expulsi

cum causæ cognitione, *Rot. dec. 9, de Except. in*

antiq.

Nec terminus ad libellandum in summaris

servatus facit quem Dominum litis, *Crescen. dec.*

23, n. 1, de Procur. quia Procurator non efficitur

dominus litis, nisi per actum, qui in iudiciis ple-

nariis fieri non potest, nisi post litis contestatio-

nem, *Crescen. d. dec. 14, n. 2, de Procur.*

116 Terminis igitur substantiabilibus non servatis

in causis, in quibus sunt servandi, Sententia, quæ

inde sequitur, est nulla, & *Egid. dec. 27, Rot. dec. 2,*

n. 1, de rescript. in nov. Verall. dec. 149, n. 1, par. 4,

Rot. dec. 351, par. 4, divers. & post Pacif. de Salvian.

dec. 6, n. 1, & seq. Mantie. dec. 254, num. 1, & seqq.

Rot. dec. 605, n. 1, in fin. p. 2, recent. Ferentil. ad Bu-

ratt. dec. 337, n. 34.

117 Nam remota substantia nihil subsistit, & tua

nos, de Spons. l. cum precario, la prima, ff. de precar.

Mantie. d. dec. 254, n. 2.

118 Adeo quod, illis omisiss, seu non servatis, ad

nihilum deserviat reiteratio, nec intrent Con-

stitutiones Apostolicæ pro illorum sanatione

per reiterationem, *Verall. dec. 149, n. 7, p. 3, Man-*

tie. dec. 254, nu. 5, & seq. Rot. post Pacif. de Salv. d.

dec. 6, nu. 3.

119 Et non solum in causis ordinariis, sed etiam

in summaris, in quibus termini substantiales

requiruntur, sunt omnino servandi, alias pro-

cessus, & Sententia nullitatis vicio subiacent,

Vestr. in Prax. lib. 5, c. 2, num. 1, & seq. Vant. de Nul-

lit. ex defect. process. num. 59, & seq. Salust. Tiber. in

prax. lib. 2, c. 15, nu. 5, vers. quorum, Egid. dec. 27,

Rot. dec. 13, de Judic. in antiq. Cassad. dec. 2, num. 1,

de Judic. Verall. dec. 149, n. 1, par. 4, Rot. dec. 105,

num. 1, p. 1, divers.

120 Si quis tamen, etiam in summaris, terminos

ad libellandum, ad declarandum, & ad iuran-

dum de calumnia, observaret, esset cautela, quæ

non posset nocere, sed potius prodesse, *Vestr. in*

Prax. lib. 4, c. 2, nu. 2. licet isti non sint in hujus-

modi causis necessarii, & possint omitti, cum tā-

tum sint de substantia, & necessitate dicti qua-

tuor terminis ad Articulandum, ad dicendum

contra Articulos, ad producendum omnia, &

ad dicendum contra producta, quibus perne-

cesse debet addi quintus terminus ad Senten-

tiam, quæ sine illo esset omnino nulla, l. de uno

quo-

- quoque ff. de re iud. Vestr. in prax. lib. 5. cap. 2. n. 1. & seqq. & ibi Gravari num. 4. & seqq. Vant. de Null. defect. proc. num. 59. & Egid. dec. 27. Papazon. ad Rot. dec. 2. n. 11. de rescript. in nov. Cassad. dec. 8. n. 6. de rescript.
- 122 Sed quod dicitur, omissionem terminorum substantialium reddere processum nullum.
- Primo non procedit in executivis, in quibus illi non requiruntur, Vant. de null. defect. proc. n. 52. Cocc. dec. 135. in princ. ubi quod ita observatur in Tribunali A. C. & eo minus requiruntur, quando agitur vigore obligationis Cameralis, Rot. decif. 229. n. 12. p. 5. recent.
- 123 Secundò non procedit in A. C. Tribunali, quando agitur de revocatione mandatorum, Coccin. d. dec. 135. in princ.
- 124 Sed hoc non habet locum, quando dicitur in citatione ad videndum revocari mandatum cum omnibus inde securis, & in expensis condemnari, attento quòd fuit relaxatum pro prætenso credito extincto ante relaxationem dicti mandati, & facta fuit postea instantia, ut imponeretur perpetuum silentium, quo casu termini videntur servandi cum sit expeditum negotium principale, & facta condemnatio in expensis, Coccin. d. dec. 135. in princ. & n. 1. & ult.
- 125 Tertiò non procedit in summarissimis possessoris, quæ expediuntur per viam simplicis decreti, ut quotidie servat praxis.
- 126 Quartiò non procedit, quando agitur de executione literarum Apostolicarum, nam tunc non est necessarium servare terminos ad articulandum, & c. sed sufficit observare quatuor terminos, ad docendum se paruisse literis Apostolicis, prout inferius dicitur suo loco, Rot. dec. 30. n. 31. p. 5. recent. Duran. dec. 60. n. 35. & seq. qui sunt de stylo Curia, Rot. dec. 791. n. 2. p. 3. lib. 3. divers.
- 127 Quintò non procedit, si fuit facta citatio ad terminos substantiales, & fuit in actis reproducta, quia licet non fuerit extensum in ea decretum servationis terminorum, illud non vitiat, ex quo censetur omisum incuria Notarii ut in simili dixit Rota in Romana Computorum 21. Mai 1593. coram bon. mem. Card. Arragonio.
- 128 Sexto non procedit in causis Attentatorum, & revocationis eorum etiam per viam nullitatis, & Egid. dec. 294. Salust. Tiber. in prax. lib. 2. c. 8. n. 7. & seq. Rot. dec. 78. de appell. in antiq. Verall. dec. 250. n. 3. p. 3.
- 129 Septimo non procedit in causis nullitatum incidenter intentatis, Salust. Tib. in prax. lib. 2. c. 8. n. 8. Rot. dec. 27. de iud. in antiq. Nec quando revocatur sententia per viam nullitatis ex iisdem actis ejusdem Iudicii, & Egid. dec. 319.
- 130 Octavo non procedit in omissione termini ad dicendum contra producta, nam licet huiusmodi terminus sit de substantia, si tamen pars fuit citata ad dicendum contra iura, illius omisio non causat nullitatem, Cassad. dec. 2. n. 1. de iudic.
- 131 Nono non procedit in omissione termini ad articulandum, quando pars fuit citata ad dicendum contra articulos; nam tunc, per huiusmodi termini observationem, sanatur defectus termini ad articulandum, Cassad. dec. 2. n. 1. de

- iud. Verall. dec. 149. n. 4. p. 3. Theodos. de Rub. in sing. ad d. decif. 2. Cassad. p. 1. fol. 279. col. 1.
- 132 Sed hoc locum non habet in termino ad videndum admitti articulos; nam ille non sanat defectum citationis, seu termini ad articulandum, nec illi æquipollet, Verall. d. dec. 149. num. 7. par. 3.
- 133 Nam adest differentia, terminus enim ad articulandum licet non sit communis utrique parti in prophanis, secus tamen est in beneficialibus summaris, Rota dec. 25. n. 1. & seq. de iudic. in antiq. Vestr. in prax. lib. 5. c. 4. n. 4. Marcheson de comm. appell. in Cur. p. 1. c. 5. n. 141. fol. 209.
- 134 Terminus verò ad videndum admitti articulos, non est utrique parti communis, cum respiciat tantum partem dantem articulos, Verall. dec. 149. n. 1. p. 3.
- 135 Sed terminus ad dicendum contra articulos respicit utramque partem, scilicet dantem articulos, & illam, contra quam dantur articuli, in quo termino potest pars citata contra articulos dicere, opponere, deducere, & probare vigore d. citationis quicquid vult, & potest, unde æquipollet termino ad articulandum, ex præallegatis.
- 136 Videntur tamen ex hoc d. termini ad articulandum, & dicendum contra articulos infimul inculcati, cum unus fungatur vice duorum, & sic nulli, vel negetur nullitas, vel dicatur huiusmodi nullitatem sanari per illorum reiterationem, ex inferius allegatis.
- 137 Decimò non procedit in omissione termini ad dicendum contra articulos, quando articuli fuerunt à Iudice admissi parte præsentante cum clausula, salvo jure impertinentium, & non admittendorum, & cum assignatione termini decem dierum partibus ad probandum eorum incurbentiam, nam per dictam clausulam, salvo jure, & c. remanet provisum præiudicio, quod per simplicem admissionem articulorum parti contingere potuisset, qui est finis, ad quem citatio, ad dicendum contra articulos introducta fuit, Comit. dec. 108. n. 4. Theodos. de Rub. in sing. ad d. dec. 2. Cassad. par. 1. fol. 279. col. 1.
- 138 Unde inferitur, quòd terminus ad articulandum non solum dicatur sufficienter servatus, quando pars fuit citata ad dicendum contra articulos, ex præallegatis, sed etiam quando in defectum huius citationis fuerunt admissi articuli parte præsentante cum dicta clausula, salvo jure, & c. ut observavit idem Theod. de Rub. in sing. ad d. dec. 2. Cassad. fol. 279. col. 1. in fin.
- Decimò primo non procedit in Rota, nisi in terminis ad articulandum, ad dicendum contra articulos, producendum omnia, & dicendum contra producta; nam omisio aliorum nisi malitiose fiat, non vitiat processum in eo Tribunali, Martin. V. Conf. 5. Romani, §. 22. secundum nov. impress.
- 139 Decimo secundo non procedit extra Romanam Curiam; nam non ita exactè servantur termini substantiales extra Curiam, sicut in Curia, & ob id sententia lata extra Curiam cum terminis male servatis non est nulla, Verall. decif. 249. n. 2. p. 3. nam in huiusmodi ordine iudiciario

- rio mos regionis observandus est, cum stylus Romanæ Curie non extendatur ad aliam, *Roman. cons. 307. n. 10. vers. Ceterum, & n. 11. Rot. dec. 4. de appell. in nov. dummodo iudicii substantia non mutantur, Rota d. dec. 4. de appell. in nov.*
- 140 Decimo-tertio non procedit in causis mercatorum in Tribunali A.C. vententibus, nam A.C. inter, & contra mercatores habet facultatem procedendi summarie simpliciter, de plano, sine strepitu, & figura iudicii, manu Regia, sola facti veritate inspecta, absque observatione terminorum, iuxta superius tradita, *sub lit. I. vers. 3. non procedit, n. 97.* quo casu non tenetur servare, nisi ea, quæ sunt juris naturalis, *Salust. Tiber. in prax. lib. 2. c. 21. n. 5. cum aliis allegatis supra lit. F. vers. per quod verbum, n. 21. & lit. H. vers. hanc, & seqq. n. 47. & seqq.*
- 141 Non solum autem regulariter terminis substantialibus non servatis, processus est nullus, sed etiam illis nulliter, & male servatis, *Rota dec. 18. n. 1. & seq. p. 1. recent.*
- 142 Proinde ad salvandos processus, qui ob malam servationem terminorum corruebant, & finem litibus imponendum, primus fuit Innocentius VIII. *sel. rec. qui celebrem illam Constitutionem, Innocentianam nuncupatam, promulgando, auditoribus Rotæ reiterandi terminos male, & nulliter, & inculcatè servatos, & sic faciendi omnes illorum defectus præcedentes concessit citatione, & audientia facultatem concessit, Innoc. VIII. Const. 10. Finem litibus, secun. antiq. impress.*
- 143 Et ob id per dd. terminorum reiterationem, ut supra, in citatione ad sententiam omnes defectus eorundem prius tenorum, sanantur, *Cassad. dec. 8. n. 10. de rescript. Verall. dec. 121. num. 4. & seq. & dec. 250. num. 2. par. 3. Seraph. dec. 1352. num. 2. Mant. dec. 54. num. 5. Rota dec. 46. num. 6. & dec. 743. num. 4. par. 2. & dec. 207. n. 3. p. 5. recent. Gregor. dec. 70. n. 9. & dec. 156. n. 1. Buratt. dec. 126. num. 6. & dec. 440. num. 7. & dec. 483. n. 8.*
- 144 Unde sequitur, quod terminis, ut supra, servatis, & reiteratis, processus remaneat validus una cum sententia inde secuta, *Rota dec. 2. de rescript. in nov. Verall. dec. 250. n. 3. p. 3. quem sequitur Rota dec. 233. n. 1. p. 1. recent.*
- 145 Ad eod quod servati cum procuratore, non habente mandatum, si postea fuerint reiterati ad id citato legitimo procuratore, sanentur nihilominus in vim Innocentianæ, *Cassad. dec. 8. n. 10. de rescript. Rot. dec. 51. n. 1. par. 2. recent. Coccin. dec. 54. n. 1.*
- 146 Et sufficit, cum sint communes, quod ab altera parte fuerint servati, *Specul. de test. §. Qualiter autem, n. 2. 2. Verall. dec. 149. n. 3. p. 3. Rota dec. 229. n. 14. p. 5. recent. & apud Post. de manut. dec. 247. n. 12.*
- 147 Quinimod termini servati in petitorio, illo postea suspensio, profunt etiam in possessorio, cum petitorium habeat in corpore possessorium, *Salust. Tiber. in prax. lib. 2. c. 8. n. 9. Bisignetti. dec. 15. n. 1. de caus. poss. & propr.*
- 148 Ideoque servati in causa parochialis extenduntur etiam ad causam possessorii intentati super parochiali, *Verall. dec. 250. n. 3. p. 3. Sicut servati*
- 149 *ti in iudicio principali profunt etiam in iudicio incidenti, prout nulliter, Attentionum, & similibus, Salust. Tiber. in prax. d. lib. 2. cap. 8. n. 10.*
- 150 Et tertio venienti ad causam, qui si repetit terminos servatos, non tenetur eos iterum servare *Chisanen. dec. 194. Tertius venien.*
- 151 Plures vero reiterati respiciunt rei defensionem, & causæ cognitionem, *Rota dec. 54. n. 2. post cons. rim. Farinas. lib. 2. & habent vim motionis, Rota d. dec. 54. n. 2. Coccin. dec. 155. n. 7.*
- 152 Pro illorum autem sanatione sufficit, quod intervenerint tot audientie à die introductionis causæ ad diem late sententiæ, quot requiruntur pro illorum servatione, *Salust. Tiber. lib. 2. c. 15. n. 9. vers. verum ex quo, Seraph. dec. 515. num. 3. Rota dec. 743. n. 4. p. 2. recent. Gregor. dec. 156. n. 2. & ibi Beltrami. n. 10. & dec. 280. num. 7. ut postea per reiterationem, ut supra, sanentur, Seraph. d. dec. 515. n. 2. Rot. d. dec. 743. n. 4. p. 2. recent. aia sententia est nulla, Casar. de Grass. dec. 13. num. 1. & n. 2. de re jud.*
- 153 Verum, quoniam Innocentiana non habebat locum extra Rotam, *Caval. dec. 433. n. 2. Rot. dec. 285. num. 2. p. 4. recent. Idcirco s. l. rec. Pius IV. in reform. sign. f. ult. Const. 84. Cum nuper, & similiter, secun. antiq. impress.* illam extendit ad omnes Romanæ Curie Iudices, adeo quod hodie, in vim dictarum Constitutionum, termini nulliter, & male servati possunt à quocumque Iudice Romanæ Curie, sive ordinario, sive delegato, sive in Rota, sive extra Rotam, unica citatione, & audientia reiterari, scilicet vigore Innocentianæ in Rota, & virtute Pianæ extra Rotam, *Buratt. dec. 126. num. 7. Rota dec. 743. num. 4. p. 2. recent.*
- 154 A.C. verò, ultra facultates prædictas, habet etiam facultates speciales reiterandi terminos substantiales male, nulliter, & inculcatè tentos unica citatione, & audientia *Greg. XIII. Constit. 55. Ad Generis, §. eundem, secun. antiq. impress. Greg. XV. in Constit. §. eundem impress. post Salust. Tiber. in prax. Pauli V. Constit. 28. Eximia, §. Eas, quarum facultatum virtute potest omnes præcedentes defectus terminorum sanare, ut supra, Salust. Tiber. lib. 2. c. 15. n. 9. vers. verum ex quo, Seraph. dec. 515. num. 2. Gregor. dec. 280. n. 7. Buratt. dec. 26. num. 7. etiam ad lit. commissio quæ in hoc non alterat ordinarias illius facultates, Seraph. d. dec. 515. n. 2.*
- 155 Non omitto, quod terminus ad sententiam, in quo omnes termini substantiales, ut supra, reiterantur, *Rot. dec. 743. n. 4. p. 2. recent.* ab altera parte servatus operator, ut utraque pars pro sententia interfuisse dicatur.
- 156 Et ob id Praxis, seu stylus Tribunalium A.C. & Vicarii observat, ut termino citationis ad sententiam Iudex possit validè citare, non solum ad favorem citantis, sed etiam ad favorem citati, si viderit, eum bonum jus favere, & Notarius hoc ultimo casu extendere solet decretum in citatione illius, contra quem fuit lata sententia, qui stylus est servandus, *Rot. dec. 101. n. 10. & seq. p. 3. recent.*
- 157 Prout in Benef. iudicibus, &c. causæ beneficiales sunt summarie, in eis proceditur simpliciter de

de plano, sine strepitu, & figura iudicii, Clem. dist. 1. de iudic.

- 158 Operantur autem dd. verba, prout in beneficiis, ut possit procedi summarie in causa, etiam si sit prophana, vel non sit beneficiis, *Mohed. dec. 6. n. 1. in fin. de rescript. Mandos. in form. 3. commissi. in verb. prout in beneficiis*, *Marchef. de commissi. appell. in Rom. Cur. p. 1. c. 5. n. 140. & seq. fol. 209. secundum nov. impressi.* Et ut dilationes debeant esse breviores, non tamen ut tollantur probationes opportuna, quod procedit, si in Rotam, si extra Rotam.
- 159 Et licet in Rota vigore Innocentianæ procedatur summarie, ut supra; Primò in causis miserabilibus, de quibus in l. *Unica, C. quando Imper. inter Pupili. &c.* Secundò in causis à scutis 500. infra, *Marchef. de Commissi. d. par. 1. cap. 5. nu. 142. † A. C.* tamen in omnibus causis potest, prout in beneficiis, ut supra, procedere virtute suarum facultatum in locis supra allegatis, quæ omnia quomodo procedant in praxi suis loco, & tempore demonstrabitur.

SUMMARIUM CAP. II.

- 1 Causæ omnes preparatoria sunt summaria; idè prius de illis, quàm de causis preparatis, videtur agendum.
- 2 In Tribunali A. C. productis parte citata, preparatorius obinetur monitorium.
- 3 Citatio ad dicendum contra preparatoria, & eius formula, & processus.
- 4 Preparatoria, & eorum formula.
- 5 Productio preparatoriorum, & eius formula.
- 6 Protestatio contra preparatoria, & eius formula.
- 7 Monitorium ad respondendum preparatoriis, & eius formula.
- 8 Executio, & relatio executionis monitorii, & eius formula.
- 9 Protestatio contra monitorium, ad respondendum preparatoriis, & eius formula.
- 10 Citatio ad respondendum preparatoriis, & eius formula, & processus.
- 11 Alia citatio ad respondendum preparatoriis, & eius formula, & processus iuxta praxim recentiorum Tribunalis A. C.
- 12 Parte contumace in respondendo preparatoriis, expeditur mandatum, & sit contra eam executio.
- 13 Si preparatorius non est de iure respondendum, sit de hoc protestatio opportuna.
- 14 Responsiones factæ preparatoriis adnotantur in margine ab actuario, per verbum credit, vel non credit, & quomodo adnotetur comparitio partis.
- 15 Preparatoria quid sint?
- 16 Preparatoria ad quid inventa?
- 17 Conveniendus uti heres potest interrogari, an, & pro qua parte sit heres, & quare?
- 18 Quis potest interrogari an, & pro qua parte sit heres, quando actor dubitet contra quem, & qua parte debeat experiri.
- 19 Conveniendus actione reali si actor dubitet, potest interrogari, an, & pro qua parte, & quo titulo possideat.
- 20 Conveniendus actione reali negans se possidere, si con-

vincatur de mendacio, amittit possessionem, & actor potest petere se immitti in possessionem tanquam vacantem.

- 21 Conveniendus actione personali, de mendacio convictus, non perdit possessionem.
- 22 Conveniendus actione reali negans se possidere, licet de mendacio convictus fuerit, si cum peniteat ante litem contestatam, non perdit possessionem.
- 23 Casus sexdecim, in quibus conveniendus potest interrogari ante litem contestatam.
- 24 In Curia A. C. post citationem ad dicendum contra juram, & productionem Apocæ, citatur pars ad recognoscendum manum suam.
- 25 In petitione hereditatis potest quis interrogari an, & pro qua parte possideat, & ulterius quo titulo possideat.
- 26 Preparatoria interrogationes sunt officio iudicis non iure actionis.
- 27 In preparatoriis interrogationibus proceditur sine libello.
- 28 Preparatoria interrogationes possunt fieri, tam ante libellum, quàm in libello.
- 29 Preparatoriis respondere recusans, cogendus est per iudicem juris remediis opportunis.
- 30 Preparatorius quis non tenetur respondere in decem, & novem casibus, & in quibus.
- 31 Ad exclusionem actoris, qui suam intentionem fundavit, cogitur quis docere de titulo, nisi velit condemnari.
- 32 Positiones fuerunt inventæ à consuetudine, interrogationes à iure scripto.
- 33 Positiones sunt per verbum, Pono; Preparatoria verò per verbum Interrogo.
- 34 Ponens tenetur jurare positiones veras, secus interrogans.
- 35 Positiones post litem contestatam, preparatoria verò, ubicumq; acquis suadet producantur.
- 36 Ponens saturetur, interrogans verò non saturetur.
- 37 Ponens obligatur ex sua confessione, secus interrogans.
- 38 Pars non auditur per modum interrogatorii, nisi super preparatoriis, sed in negotio principali, nisi per modum positionis, vel articuli.
- 39 Respondens positioni obligatur, sicut respondens interrogationi.
- 40 Respondendum est medio juramento, tam positioni, quàm interrogationi.
- 41 In casibus, in quibus non admittitur positio, nec etiam admittitur interrogatio.
- 42 Interrogationes sunt ad litem preparationem ante contestationem illius.
- 43 Omnis preparatorius per oblivionem ante litem contestatam, potest pars super illis interrogari, etiam post contestationem.
- 44 Interrogationes admittuntur post contestationem.
- 45 Interrogationes cur post litem contestatam fieri possint.
- 46 In summaris iudex potest interrogare etiam post conclusum in causa, etiam ad instantiam partis, dummodo, quando quis interrogatur super negotio principali dantur positiones.
- 47 Iudex in causis ordinariis potest tam circa ea, quæ decisionem causæ non respiciunt, quàm in declaratione dubitationis exorte interrogare partes ex officio, etiam post conclusum in causa.

48 Iudex